

Канівець Олена

старший викладач кафедри
землевпорядкування та кадастру

Сумський НАУ

м. Суми

ЗАХОДИ ЩОДО БОРОТЬБИ З ДИФЛЯЦІЄЮ ҐРУНТІВ

Порушення ґрунтів є складним комплексом антропогенних і природних процесів зміни фізико – хімічних та механічних характеристик ґрунту. Як правило, першопричиною порушення ґрунтів є процеси, ініційовані діяльністю людини, а також вплив природних чинників.

Внаслідок нераціонального використання земель, а також при інтенсивному впливі вітру, води відбувається повне або часткове руйнування гумусового шару ґрунту, що призводить не тільки до появи ярів і глибоких вибоїн, але і значного зниження родючості. Щоб уникнути серйозних наслідків, необхідно своєчасно проводити захист ґрунтів від ерозії і усувати пошкодження по мірі їх появи. Комплекс заходів щодо запобігання й ослаблення дефляції ґрунтів включає організаційно-господарські, агротехнічні і лісомеліоративні прийоми боротьби. [1]

Організаційно-господарські заходи включають раціональний розподіл земельних угідь. У результаті детального обстеження виділяють площі пісків, що розвіваються, вітроударні схили і підвищені ділянки місцевості, де сильно розвинуті процеси дефляції. Такі території доцільно засіяти багаторічними травами чи відвести під посадку лісових і садово-ягідних насаджень. Запобігання вітрової ерозії сприяють ґрунтозахисні сівозміни і смугове землеробство. При нарізці полів сівозміни довгі сторони варто орієнтувати поперек активних ерозійних вітрів. Це особливо важливо, якщо надалі по межах полів планують посадку лісосмуг.

Агротехнічні заходи щодо боротьби з дефляцією ґрунтів передбачають безполицевий обробіток ґрунту, що дозволяє зберегти на поверхні полів до 85% стерні й інших рослинних залишків. У зимовий час стерня захищає поле від дефляції і сприяє рівномірному розподілу снігу, більш швидкому розвитку сходів і їхній стійкості до впливу вітру.

На землях, підданих вітровій ерозії, чисті пари заміняють зайнятими, сидеральними і кулісними. Куліси з високостебельних рослин охороняють ґрунт від видування навесні і влітку, а взимку сприяють снігозатриманню. Силу вітру послабляє смугове розміщення культур, коли чергуються однолітні культури зі смугами багаторічних трав. Смуги розташовують перпендикулярно до активних вітрів. Ширина смуг залежить від ступеня схильності ґрунтів до ерозії та конкретних природних умов даної місцевості. [2]

Важлива роль у підвищенні протиерозійної стійкості належить структуроутворенню. Поряд зі своєчасним обробітком, яка щадить ґрунт посівами багаторічних трав, для оструктурювання ґрунтів у останні роки стали застосовувати полімери-структуроутворювачі. Особливо ефективні вони на легких ґрунтах.

Лісомеліорація – важлива ланка в боротьбі з дефляцією. Розміщення лісосмуг на полях роблять з урахуванням напрямку активних ерозійних вітрів і при ретельному обліку характеру рельєфу і ґрунтового покриву. Смуги розташовують у вигляді кліток. Дорослі 20-30-літні лісосмуги захищають 30-40-кратну територію. Лісосмуги не тільки захищають ґрунт від ерозії, але й створюють більш сприятливий мікроклімат і забезпечують збільшення врожаю на 3-4 ц/га.

На пасовищах вітрова ерозія виникає від вибивання дерну худобою. На розбитих пісках необхідно заборонити випас худоби, влаштовувати скотопрогони і засівати ділянки цінними кормовими травами. Для запобігання вибиванню варто періодично виділяти ділянки зі збідненим і засміченим травостоєм для відпочинку і підсіву кормових трав. Бажано обводнювати

пасовища і створювати лісосмуги – "парасолі" для запобігання перегріву і буранів.

У районах поширення вітрової ерозії застосовують ґрунтозахисні сівозміни, розміщують смугами посіви й пари, висівають буферні смуги з багаторічних трав, проводять снігозатримання, безвідвальний обробіток ґрунту із залишенням стерні на поверхні полів, залуження еродованих земель, з успіхом застосовують мульчування ґрунтів. Істотне значення для боротьби з вітровою ерозією має поліпшення структури ґрунту.

Для охорони ґрунтів від вітрової ерозії останнім часом застосовують і хімічні методи, які полягають у захисті поверхневого шару спеціальними хімічними речовинами. [3]

Таким чином, заходи щодо боротьби з дефляцією ґрунтів полягають у втіленні в життя науково обґрунтованої системи організаційно-господарських, агротехнічних та лісомеліоративних заходів, спрямованих на раціональне використання земельних ресурсів, збереження й підвищення родючості ґрунтів.

Література

1. Булигін С.Ю. Формування екологічно сталих агроландшафтів: Навчальний посібник / К.: Урожай, 2005.
2. Грабак Н.Х. Основи ведення сільського господарства та охорона земель: Навчальний посібник – 2-е видання – К.: ВД «Професіонал», 2006.
3. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навчальний посібник / К.: Знання, 2006.